DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN SURINAME

DOOR

L. C. PREY

Onder bovenstaanden titel werden in de Econ. Statistische berichten van 10 en 17 Mei j.l. door den heer Mr. A. van Traa eenige beschouwingen gegeven aan de hand van de cijfers, voorkomende in het overzicht van 's Lands financien, als bijlage gevoegd bij de Surinaamsche begrooting 1934. Staat IV dezer bijlage geeft n.l. een overzicht van de ontvangsten en van de zuivere uitgaven t.w. de uitgaven na aftrek van de rechtstreeks tegenover de bruto-uitgaven staande ontvangsten, terwijl Staat II dezer bijlage aangeeft, wat het Land ontvangt voor verleende diensten en uit de exploitatie van bedrijven, zooals vervoer te land, te water, post, telegrafie enz.

Daarvan wordt nu door Mr. van Traa gezegd:

„Beide groepen van cijfers kunnen ons, elk op zich zelf, een inzicht geven in de economische ontwikkeling over een reeks van jaren. Bezien wij nu Staat IV, dan vinden wij, dat de totale ontvangsten uit belastingen en andere middelen, dus de inkomsten als Overheid, in 1920 bedroegen f 3.507.707, in 1925 f 3.579.792, in 1930 f 3.320.132, terwijl zij volgens de voorloopige cijfers in 1932 nog slechts f 2.766.743 bedroegen.

„Bij oppervlakkige beschouwing kan men van deze cijfers den indruk krijgen, dat de inkomsten zich vrij constant hebben gehouden en eerst onder den invloed van de crisis een ongunstig verloop hebben genomen. Doch wanneer men de cijfers der inkomsten over de tusschenliggende jaren 1925 tot 1930 raadpleegt, zal men zien, dat reeds in 1927 een scherpe daling verleken met 1926 is ingetreden en dat in 1928 en 1929 de ontvangsten reeds ruim f 100.000 respectievelijk f 175.000 lager waren dan in 1920. En geheel anders wordt de indruk, wanneer men rekening houdt met de omstandigheid, dat de bevolking van 107.000 zielen in 1920 toenam tot 136.000 eind 1931 en dat alle belastingen sedert 1920 verhoogd zijn. Want dan blijkt,

„dat het natuurlijk accrès dat als gevolg van deze beide factoren „had kunnen worden verwacht, niet alleen is uitgebleven, doch „zelfs plaats heeft moeten maken voor een absolute daling der „inkomsten.”

Aan het volgen van den door schrijver gekozen weg zijn gevaren verbonden. Niet wanneer de conclusies betreffen de bloote cijfers, ter bepaling van een eventueel tekort of een teveel, maar wel wanneer die conclusies komen op het terrein van de economische ontwikkeling, want dan dient men die cijfers te ontleiden en na te gaan, uit welke factoren zij zijn opgebouwd. Doet men dit, dan ziet men, dat wat de „Belastingen” betreft, de uitkomsten in de jaren 1920 t/m 1926 onder den invloed stonden van *buitengewone heffingen*, die bedroegen in:

1920	f	965.917	1923	f	15.674	1926	f	49.061
1921	„	1.077.548	1924	„	20.180			
1922	„	845.455	1925	„	8.432			

Dergelijke buitengewone heffingen treft men ook aan in de jaren 1931 en 1932, onderscheidenlijk bedragende f 12.968 en f 210.738.

Brengt men deze ontvangsten in mindering van de bedragen, genoemd in Staat IV der vermelde bijlage ¹⁾, dan komt men tot onderstaande cijfers:

1920	f	2.045.015	1925	f	3.017.824	1930	f	2.845.877
1921	„	1.917.189	1926	„	2.971.892	1931	„	2.561.569
1922	„	1.814.236	1927	„	2.903.545	1932	„	2.214.622
1923	„	2.402.401	1928	„	2.999.332			
1924	„	2.570.848	1929	„	2.862.367			

Op gelijke wijze de inkomsten uit „Andere middelen” beziende, blijkt dat in de totalen, voorkomende op Staat IV der genoemde bijlage voor de jaren 1923, 1924, 1925 en 1926 als *toevallige baten* zijn opgenomen uitkeeringen uit de Nederlandsche Oorlogswinstbelasting, onderscheidenlijk bedragende f 231.330, f 15.116, f 4.900 en f 980. Voorts, dat in het jaar 1923 onder „Verschillende ontvangsten” was geboekt f 75.325 als terugbetaling door de Norsk Aluminum Company voor bauxiet-onderzoek en dat in 1926 het middel „Huren, erfpachten enz.” f 19.550 bevatte voor verkoop van de plantage Margarethenburg en f 40.000 als 1e termijn-verkoopsom van Slootwijk, terwijl in het middel „Verschillende ontvangsten” van dat jaar begrepen was f 247.997

¹⁾ De cijfers over de tusschenliggende jaren zijn thans bijgevoegd.

wegens verrekening van de bijdragen van de opgezetenen van den Corantijnpolder.

In 1927 is verder onder het middel „Huren, erfpachten enz.” opgenomen f 141.241 wegens saldo verkoopsom van Slootwijk en ten slotte onder het middel „Verschillende ontvangsten” van 1932 f 80.634 wegens tijdelijke salariskorting der ambtenaren.

Brengt men tot het verkrijgen eener juiste vergelijking der *geregelde* inkomsten, deze correcties aan, dan krijgt men de volgende cijfers:

1920	f	496.775	1925	f	548.654	1930	f	474.256
1921	„	462.390	1926	„	534.634	1931	„	352.587
1922	„	446.259	1927	„	561.689	1932	„	261.019
1923	„	497.931	1928	„	402.727			
1924	„	502.876	1929	„	370.709			

Het totaal van „Belastingen” en „Andere middelen” tezamen wordt dan:

1920	f	2.541.790	1925	f	3.566.478	1930	f	3.320.133
1921	„	2.379.579	1926	„	3.506.526	1931	„	2.914.156
1922	„	2.260.495	1927	„	3.465.234	1932	„	2.475.641
1923	„	2.900.332	1928	„	3.402.059			
1924	„	3.073.724	1929	„	3.233.076			

Een *scherpe* daling in 1927, vergeleken bij 1926, waarop schrijver de aandacht vestigt, bestaat er dus niet. Ook niet indien men de cijfers der totale inkomsten des lands over die jaren beschouwt. Deze bedroegen onderscheidenlijk f 4.750.997 en f 4.665.277. In de ontwerpbegroting 1929 was daarbij de volgende beschouwing gesteld:

„Vergeleken bij 1926 blijkt de opbrengst der middelen in 1927 „f 85.720 minder te bedragen. Bij de beschouwing van dit cijfer „moet er evenwel rekening mede worden gehouden, dat in 1926 „werden geboekt f 49.061 en f 54.264 onderscheidenlijk wegens „buitengewone inkomstenbelasting en opbrengst landskoffie- „onderneming Slootwijk, welke middelen sedert vervallen zijn. „Trekt men deze af, dan blijkt het eindcijfer 1927 iets hooger te „zijn dan 1926 (f 17605). Bovendien is de grondrente in afwach- „ting eener regeling der opschorting, niet geind (f 13000). Voorts „stonden de ontvangsten in 1927 onder den invloed der droogte „1925/1926.”

Indien men uit de geregelde inkomsten uit „Belastingen” en „Andere middelen” een conclusie ten opzichte van den economischen toestand zou willen trekken, zou het deze zijn dat die in-

komsten stegen tot en met 1925, daarna geleidelijk zijn gedaald en sterk zijn gedaald in 1931 en 1932 (crisisjaren). De geleidelijke daling is voorts te verklaren uit de gevolgen der droogte 1925/1926, waardoor de inkomstenbelasting 1927 alreeds meer dan een ton minder bedroeg dan in 1925 (tevens ongeveer het verschil tussen de totalen van 1925 en 1927), voorts uit een beduidende verlaging der concessierechten en retributie voor balata tot steun aan het bedrijf, tengevolge waarvan in 1928 rond f 162.000 minder dan in 1927 en in 1929 wederom f 32.000 minder dan in 1928 werd ontvangen, terwijl bovendien in 1929 aan de koloniale kas de uitkeering uit de winst van de Surinaamsche Bank (rond f 34.000) ontviel. In 1930, toen de rechten op balata, wyl er een opleving van de marktprijs scheen te zijn, weder werden verhoogd, stegen onmiddellijk 's Lands inkomsten uit „Belastingen” en „Andere middelen” met nagenoeg een ton. Dit was het jaar, waarvan in de Memorie van Toelichting der ontwerp-begrooting 1932 werd gezegd:

„Het jaar 1930 was voor Suriname, in tegenstelling met hetgeen elders gezien wordt, in menig opzicht „iets gunstiger dan het „jaar 1929.

„De uitvoerwaarde bedroeg f 8.390.000 tegen f 7.947.000 in „het voorafgaande jaar. Van de 7 hoofdproducten (bauxiet, koffie, balata, suiker, hout, rijst en goud) bleef de uitgevoerde hoeveelheid bij suiker gelijk, bij alle andere nam deze toe in vergelijking met 1929. Koffie en suiker vertoonden een daling in „de uitvoerwaarde, de andere vijf hoofdproducten een stijging, „het sterkst bij de rijst, die van f 45.000 op f 234.000 kwam.

„Ook de invoer toonde nog geen invloed van de malaise; het „invoerrecht bracht in 1930 zelfs enkele duizenden guldens meer „op dan in 1929.

„'s Lands middelen, hoewel f 300.000 achterblijvend bij de ramming, brachten in 1930 meer op dan in de twee voorafgaande „jaren en voor het eerst sedert 1926 maakte de teruggang der „opbrengsten plaats voor eenigen vooruitgang; de opbrengst „was in 1930 f 147.000 hooger dan in 1929.

Tegenover de door Schr. uit de cijfers geconcludeerde daling wordt dan gesteld het feit, dat „alle belastingen sedert 1920 verhoogd zijn.” Dit is juist, voor wat verschillende belastingen betreft, niet alle; zelfs is ten deze te wijzen op de geneeskundige belasting, die geheel werd opgeschort, in 1931 dan ook nog slechts geringe inkomsten uit aanslagen van vorige jaren opleverde en in

1932 niets meer opbracht. Wijst echter Schr. op belastingverhogingen, dan mag niet nagelaten worden mede te deelen, gelijk hierboven reeds is geschied, dat van „Andere middelen” in de jaren 1928, 1929 en 1931 de rechten op de exploitatie van balata belangrijk werden verlaagd, tengevolge waarvan de inkomsten zéér terugliepen.

Ten aanzien van de ontvangsten „wegens verleende diensten en uit de bedrijven” lezen wij in het aangehaald artikel het volgende:

„Geeft de loop van 's Lands overheids-ontvangsten een weinig „gunstigen indruk van de ontwikkeling van de draagkracht van „de bevolking, een gelijken indruk krijgt men bij vergelijking der „cijfers van ontvangst wegens verleende diensten en uit de be- „drijven.

„Deze bedroegen n.l. in 1920 f 1.823.649, in 1925 f 1.668.352, in „1930 f 1.276.200 en volgens de voorloopige cijfers van 1932 nog „slechts f 1.104.070, terwijl raadpleging der cijfers van de tus- „schenliggende jaren 1925—1930 eveneens aanwijst, dat de daling „in deze categorie van ontvangsten reeds eenige jaren vóór de „wereldcrisis uitbrak, was ingetreden.

„Per saldo komen wij dus, ondanks een bevolkingstoename „van 27% en van het verhoogen van alle belastingen tot een te- „ruggang, vergeleken bij 1920 van 21% in de Overheidsontvang- „sten en van 39% in de ontvangsten wegens verleende diensten „en uit de bedrijven, terwijl het totaal van alle ontvangsten te- „zamen van f 5.331.356 tot f 3.870.813 of met 27% terugging.

„Deze cijfers laten geen ruimte voor een gunstig oordeel om- „trent de economische ontwikkeling van Suriname sedert 1920”.

Tot het verkrijgen van een volledig beeld zal ik de door Schr. niet genoemde cijfers voor 1926, 1927, 1928 en 1929 alsnog bijvoegen. Men krijgt dan als ontvangsten „wegens verleende diensten en uit de bedrijven”, volgens de Staten IV der bijlagen van de betrokken begrotingen de volgende bedragen:

1920	f 1.823.649	1927	f 1.347.897	1930	f 1.276.200
1925	„ 1.168.352	1928	„ 1.174.536	1932	„ 1.104.070
1926	„ 1.198.352	1929	„ 1.210.942		

Ter beoordeeling van de draagkracht der bevolking dient men weer, gelijk hierboven geschiedde, na te gaan, waaruit die totalen zijn opgebouwd. En dan ziet men, dat in de cijfers voor 1920 en 1925 onderscheidenlijk zijn begrepen:

1920 terugbetaling door het Immigratie-fonds van uit 's Lands kas ontvangen voorschotten f 772.946.

rente van de door het Immigratie-fonds uit 's Lands kas ontvangen voorschotten f 117.286.

opbrengst der grondrente, terzake van kwijschelding van vorderingen wegens verleende voorschotten voor de baco-
coven-cultuur en rente daarop f 14.495. Totaal dus f 904.727.

1925 terugbetaling door het Immigratiefonds van uit 's Lands kas ontvangen voorschotten f 81.556.

rente van de door het Immigratiefonds uit 's Lands kas ontvangen voorschotten f 270.071.

opbrengst der grondrente, terzake van kwijschelding van vorderingen wegens verleende voorschotten voor de baco-
coven-cultuur en rente daarop: f 21.258.

Totaal alzo f 372.885.

Voorts behoorden in 1920, 1925 en 1926 tot deze ontvangsten onderscheidenlijk f 18.829, f 143.991 en f 54.264 van 's Lands koffieonderneming Slootwijk en werden in 1927, 1928 en 1929 onder de totalen begrepen achtereenvolgens f 140.371, f 5.006, en f 6.700 wegens hoofdgeld voor onder contract verbonden immigranten, allen bedragen die niet kwamen ten bate van den gewonen dienst.

Brengt men deze correcties aan, dan worden de cijfers:

1920	f 900.093	1927	f 1.207.166	1930	f 1.276.200
1925	„ 1.151.476	1928	„ 1.169.530	1932	„ 1.104.070
1926	„ 1.144.088	1929	„ 1.204.242		

Uit deze cijfers blijkt geenszins, dat de daling in de geregelde inkomsten dezer categorie reeds eenige jaren vóór de wereld-crisis uitbrak, was ingetreden, gelijk Schr. meende te kunnen constateeren.

Het jaar 1932 maakt een slecht figuur, maar toen was de crisis op volle hoogte.

Zoo kan men dus, als men de cijfers niet ontleedt, gemakkelijk tot onjuiste conclusies komen, hetgeen wel zeer scherp wordt gedemonstreerd in de op bldz. 370 der Econ. en Stat. berichten voorkomende uitspraak, luidende: „terwijl het totaal van alle ontvangsten tezamen van f 5.331.356 (in 1920) tot f 3.870.813 (in 1932) of met 27% terugging.” Voor de beoordeeling van den economischen ontwikkelingsgang mogen n.m.m. deze cijfers niet zonder meer naast elkaar worden gesteld, want in de inkomsten van 1920 waren begrepen f 772.946 wegens door het Immigratie-

Fonds terugbetaalde voorschotten, f 117.286 wegens rente op deze voorschotten en f 965.917 wegens buitengewone heffingen. Wil men niet het totaal bedrag der buitengewone heffingen als toevallige bate beschouwen, dan moet men dit toch zeker doen met de opbrengst der daartoe behorende buitengewone inkomstenbelasting (f 333.581). Brengt men deze in de 1e, 2e en 4e plaats genoemde bedragen in mindering, dan blijkt de feitelijke opbrengst in 1920 te zijn f 4.107.543, die vergeleken kan worden met die van het *crisis*-jaar 1932 ad f 3.870.813. In 1930, alzoo vóórdat de crisis in Suriname ernstig merkbaar was, bedroeg de zuivere opbrengst nog f 4.590.317.

De betrekkelijke waarde van soortgelijke vergelijkingen blijkt wel zeer duidelijk, indien men in plaats van de jaren 1920 en 1932 neemt de jaren 1919 en 1930. Immers in 1919 bedroeg de werkelijke opbrengst der gewone middelen f 3.846.548, in 1930 f 4.590.317, alzoo een verschil van f 743.769 ten voordeele van 1930.

De beschouwing der verschillende cijfers heeft den Schr. geëindigd om te betoogen, dat bij een zóódanigen teruggang in de inkomsten het Bestuur in de ter sprake gebrachte periode bezuinigingen heeft moeten aanbrengen, die nadeelig waren voor de ontwikkeling des lands.

Ik moet tegen deze uitspraak bezwaar maken.

Niet omdat ik met Schr. van meening verschil over de moeilijkheden, die er verbonden zijn aan het tot ontwikkeling brengen van het gewest, waar de ter beschikking staande geldmiddelen aan een grens gebonden zijn en de belangstelling van particuliere ondernemers maar niet tot daden komen kan, maar omdat ik de aangehaalde uitspraak een miskenning acht van hetgeen in werkelijkheid heeft plaats gehad. Er is aanmerkelijk bespaard op personeele uitgaven en op werkfondsen, maar steeds alleen dáár, waar naar de meening van het Bestuur geen nadeel werd toegebracht aan de organen, die de ontwikkeling kunnen bevorderen. Bovendien zijn er in den loop der genoemde periode (behalve in de ernstigste crisisjaren) nog beduidende bedragen gevoteerd voor nieuwe productieve uitgaven.

Schr. haalt, tot staving zijner meening, het in de M. v. A. der begroting 1930 door den Gouverneur uiteengezette welvaartsplan aan en toetst dit aan de in de periode 1920—1932 ten behoeve der onderdeelen van dit plan beschikbaar gestelde gelden. Ik zal niet ingaan op de vraag, in hoeverre het juist is om, waar over dit plan in 1930 werd gesproken, terug te grijpen tot 1920, maar ik wil Schr. daarin volgen.

In de eerste plaats wordt dan becijferd, wat is uitgegeven in 1920, 1925, 1930 en 1932 ten behoeve van *immigratie en kolonisatie* t.w. voor den aanvoer van contractanten, voor de uitkeering van premies aan vrije immigranten, die afzien van hun recht op terugreis, voor landvoorziening ten behoeve van den klein-landbouw en voor aanleg en onderhoud van vestigingsplaatsen. Daarvoor komt Schr. tot een totaal in 1920 van f 1.183.903, in 1925 f 667.342, in 1930 f 259.462 en in 1932 f 114.293. Maar voor de vergelijking worden deze cijfers gecorrigeerd omdat in 1920 en 1925 de bedragen voor aanvoer van contractanten en een gedeelte der aan vrije immigranten uitgekeerde premies met leeningsgeld werden betaald, zoodat deze uitgaven niet rechtstreeks op de koloniale kas drukten. M.i. is deze opvatting niet juist; indien men vraagt: wat is er nu in die jaren aan immigratie en kolonisatie gedaan, moet het antwoord niet afhankelijk worden gesteld van de wijze van financieren.

Maar de methode van Schr. volgend, moet er op worden gewezen, dat de toegepaste aftrek voor de jaren 1920 en 1925 niet juist is, want in die jaren werden niet de premies voor een gedeelte, maar ten volle met leeningsgeld betaald en geschiedde ditzelfde met de uitgaven voor landvoorziening voor den klein-landbouw. Eerst in 1930 en 1932 drukten de uitgaven voor al deze voorzieningen, behalve voor den aanvoer van contractanten, rechtstreeks op de koloniale kas; de aanvoer in 1930 werd nog met leeningsgeld betaald, in 1932 heeft geen aanvoer plaats gehad. Hadde in 1932 wel aanvoer plaats gehad, dan zou ook de koloniale kas de kosten daarvan hebben gedragen, wijl het in de bedoeling lag de schuld niet meer te doen oploopen.

Indien men met het vorenstaande rekening houdt, krijgt men geheel andere uitkomsten. En beschouwt men, hetgeen in deze jaren ten aanzien dezer onderwerpen is geschied, op zich zelf dus zonder rekening te houden met de wijze van betalen, dan krijgt men het volgende:

Aangevoerd zijn de volgende aantallen immigranten:

in 1920	3.559	1924	1.135	1928	2.323	1932	—
1921	—	1925	1.713	1929	837		
1922	1.975	1926	1.349	1930	522		
1923	657	1927	1.724	1931	455		

Daarbij moet nog worden aangeteekend, dat als onderdeel van een bepaalde politiek, in de jaren 1930 en 1931 uitsluitend vrije Javaansche gezinnen zijn aangevoerd, teneinde met deze wijze

van immigratie een proef te nemen en voorts dat de geringere aanvoer in die jaren en het geheel achterwege blijven van aanvoer in 1932 verband hield met de crisis in de koffiecultuur, die de aanvoer van werkvolk onnoodig maakte.

Voor de andere, met de kolonisatie verband houdende onderwerpen, is uitgegeven:

	1920	1925	1930	1932
Premiën, aan immigranten, die afzien van recht op terugreis	f 33.200	f 45.000	f 44.000	f 60.600
Landvoorziening v. d. kleinlandbouw	186.458	54.042	92.562	5.117
Aanleg en onderhoud vestigingsplaatsen	50.000	45.000	53.000	48.576
Beheer van vestigingsplaatsen	20.269	24.490	31.222	28.554
Totaal	f 289.927	f 168.532	f 220.784	f 142.847

Hierbij moet worden aangeteekend, dat de hoge uitgaven voor landvoorziening in 1920 t.w. f 186.458 op rekening komen van den aanleg van een gedeelte van den Corantynpolder en den bouw van een sluis (tezamen vorderend f 157.400) terwijl bij de lage uitgaven voor hetzelfde doel in 1932 (f 5.117) in de Ontwerpbegroting staat toegelicht: „In verband met de tijdsomstandigheden en in afwachting van de komst van den irrigatie-ingenieur zijn de werkzaamheden beperkt.”

Thans komen we bij de uitgaven voor den *landbouw*.

Schr. somt daarvoor de volgende bedragen op:

1920 f 221.878	1930 f 192.266
1925 „ 212.351	1932 „ 171.902

Deze cijfers zijn ontleend aan bijlage I Overzicht der Landsuitgaven. Zij luiden daar:

1920 f 221.878	1930 f 223.488
1925 „ 212.351	1932 „ 200.456

De cijfers voor 1930 en 1932 zijn door Schr. verminderd onderscheidenlijk met f 31.222 en f 28.554 voor „Beheer van landsvestigingsplaatsen en stalweiden”, maar dit is niet gedaan voor de jaren 1920 en 1925, alhoewel bedoelde uitgaven ook onder de totalen voor die jaren begrepen zijn. Doet men dit,

dan krijgt men de volgende cijfers, die voor vergelijking kunnen dienen.

1920	f 201.609	1930	f 192.266
1925	„ 187.860	1932	„ 171.902

Bij de beschouwing dezer cijfers moet men in het oog houden, dat in de cijfers voor 1920 en 1925 nog beduidende bedragen (onderscheidenlijk f 16.342 en f 9.388) begrepen zijn voor landbouwonderwijs, waarvoor in 1930 en 1932 achtereenvolgens slechts f 1200 en f 1100 werd besteed. Dat in latere jaren zoo veel minder voor dat doel is uitgegeven, is niet uitsluitend toe te schrijven aan bezuinigingsmotieven, maar aan het feit, dat de resultaten van dat onderwijs zeer teleurstellend waren. Zoo vermeldde de M. v. T. begroting 1926: „De laatste drie jaren hebben zich geen kandidaten voor het examen landbouwkunde aangemeld.” Het Surinaamsch Verslag 1932 vermeldt op bldz. 53 de redenen, waarom de belangstelling in dit onderwijs uitbleef en de geheele organisatie fiasco leed.

Hier gaven dus geen bezuinigingsmotieven den doorslag.

Voorts moet er ten aanzien der uitgaven nog op worden gewezen, dat in 1930 bovendien is uitgegeven (opgenomen onder „Onvoorzien”) f 35.437 wegens participatie van het Gouvernement in het kapitaal van de N. V. Westindische Maatschij. tot exploitatie van de koffie-installatie systeem Fernandes en f 10.000 uitkeering aan de Kamer van Koophandel voor den afzet van Surinaamsche producten op Curaçao, waarvoor in 1932 zelfs f 28.300 is besteed.

Het is wellicht belangwekkend de verschillen in de personeelsorganisatie na te gaan tusschen de jaren 1920 en 1932, waarvan Schr. getuigde: „Van het in 1920 nog vrij uitgebreide landbouw-departement is nog slechts het landbouwproefstation overgebleven.”

Dit zou den indruk kunnen wekken, alsof hier aan afbraak moet worden gedacht.

Aan deskundig personeel telde het departement van landbouw, nijverheid en handel in 1920:

- 1 directeur van landbouw, nijverheid en handel.
- 1 landbouwassistent.
- 4 landbouwleeraren.
- 1 plantkundige, directeur van het proefstation.
- 1 landbouwscheikundige.
- 1 entomoloog.

1 directeur cultuurtuin.

1 opzichter cultuurtuin.

Het overige, op de begroting van 1920 voorkomende personeel, was bestemd voor landbouwonderwijs of komt (zooals de veearts en het personeel voor het beheer der landsvestigingsplaatsen) op de begroting van 1932 onder andere hoofdstukken voor.

In 1932 waren als deskundigen aan het toen alleen bestaande landbouwproefstation verbonden:

1 plantkundige, directeur van het landbouwproefstation en van den cultuurtuin.

1 plantkundige.

1 landbouwconsulent (in het laatste gedeelte des jaars naar O.I. teruggekeerd).

1 entomoloog.

1 landbouwscheikundige.

1 tuinbouwkundige.

1 opzichter cultuurtuin.

2 landbouwleeraren.

De verminderde werkingsmogelijkheid van het proefstation, waarvan door Schr. gewag wordt gemaakt onder aanhaling van een uitspraak van den directeur van dat station, gedaan in Januari 1933 moet zóó worden gezien, dat in verband met het óók in Suriname op volle hoogte zijn van de crisis, het crediet voor proefnemingen voor dat jaar was teruggebracht tot f 10.000. In het jaar 1932 en de daaraan voorafgegane jaren (en over deze periode heeft schr. zijn beschouwingen gegeven) was dat crediet f 30.000, in 1929 zelfs f 40.000.

Als derde onderdeel wordt genoemd het *boschwezen*.

Inderdaad is in den loop der jaren en in het bijzonder na 1929 het boschwezen tot zeer bescheiden afmetingen teruggebracht. Ten aanzien daarvan moet evenwel worden aangeteekend, dat niet algemeen het inzicht werd gedeeld nopens de doelmatigheid van het boschtoezicht. Dat heeft aanleiding gegeven tot een van Overheidswege doen instellen van een onderzoek ter plaatse, waaruit inderdaad bleek, dat een wijziging in de organisatie kon worden aangebracht, die beduidend minder personeel vereischte. Alhoewel dus de drang naar vermindering van het doen van overbodige uitgaven zeker niet vreemd was aan het besluit de credieten voor het boschtoezicht te verminderen, zoo was het toch ook het nut van het boschtoezicht zelf, waaraan door het Bestuur geen waarde voor de exploitatie der bosschen werd gehecht. Bij de behandeling van het betrokken voorstel in de koloniale Staten

deelde de voormalige directeur van het departement van landbouw mede zes jaren lang als chef van de boschpolitie nauwe aanraking met dit personeel te hebben gehad, doch van meening te zijn, dat het kan worden gemist.

Wat overigens het boschwezen betreft, moet er nog op worden gewezen, dat in de jaren 1926 en 1927 een deskundige op het gebied van boschexploitatie in Suriname gedetacheerd is geweest teneinde omtrent de exploitatie-mogelijkheden aan den Minister van Kolonien te rapporteeren. De aanwijzingen in dat rapport om tot een groot-bedrijf te geraken zijn ook tot uitvoering gekomen. Daarnevens deed het Bestuur in 1930 een poging om weder de beschikking te krijgen over een houtvester; de daartoe op de ontwerp-begrooting gebrachte post is echter door de Koloniale Staten niet aanvaard.

Als vierde onderdeel van het welvaartsplan wordt genoemd de *hygienische verzorging* der bevolking. Gezegd wordt, dat het bezwaarlijk is hiervoor cijfers te verstrekken, omdat de begrootingen van de jaren vóór 1927 niet afzonderlijk de hoofden: „Openbare gezondheidsdienst in het algemeen” en „Hygienische dienst” vermelden. Toch is er m.i. een weg, die leiden kan tot het verkrijgen van een inzicht in hetgeen ten deze in de genoemde periode is gedaan.

De totale uitgaven voor den geneeskundigen dienst (VIIde Afdeling der Begrooting) bedroegen in de jaren:

1920	f 753.317	1930	f 763.537
1925	„ 789.278	1932	„ 766.263

In deze totale uitgaven is een post begrepen, waarvoor de uitgaven geleidelijk aanzienlijk zijn gedaald t.w. de verpleging van burgerpersonen in het militair hospitaal. Deze post bedroeg in:

1920	f 304.020	1930	f 169.680
1925	„ 325.000	1932	„ 140.000

Daartegenover staat, dat in verband met de toename der gestichtsbevolking de uitgaven voor het krankzinnigengesticht en die voor de verpleging der lepralijders (subsidies aan particuliere instellingen inbegrepen) regelmatig stegen. Zij bedroegen in:

1920	f 189.160	1930	f 251.219
1925	„ 218.912	1932	„ 263.500

De daling der uitgaven voor de verpleging van burgerpersonen

in het militair hospitaal bedroeg in genoemde periode f 304.020 — f 140.000 = f 164.000; de stijging der kosten van de gestichtsbevolking bedroeg f 263.500 — f 189.160 = f 74.340. Er zou dus een voordeelig saldo moeten overblijven van f 164.000 — f 74.340 = f 89.660. De totale kosten van den geneeskundigen dienst waren evenwel in 1932 f 12.846 hooger dan in 1920, hetgeen erop wijst, dat voor de andere onderwerpen van ziekenzorg en ziektevoorkoming geleidelijk meer is uitgegeven. In het Verslag van den Openbaren gezondheidsdienst in Suriname 1930—1932 lezen wij dan ook onder het hoofd: Slotconclusie betreffende den Staat der Volksgezondheid in Suriname het volgende:

„Een niet genoeg te waardeeren gunstige omstandigheid is, „dat in deze tijden van crisis de dienst ter bestrijding en voorkoming van ziekten ongestoord tot verdere ontwikkeling kon „komen, dat evenmin de individueele ziekenverzorging eenigen „rem is opgelegd. In ommestaande staat zij dit met enkele spre- „kende cijfers geïllustreerd, die eenerzijds getuigen van een toenemende behoefte aan gouvernementssteun, anderzijds getuigenis afleggen van een ongelimiteerde hulpverlening”.

Deze slotconclusie wijst, dunkt mij, niet op het onthouden van de voor de behoeften van dezen dienst noodige credieten.

Ten slotte moet hierbij nog worden aangeteekend, dat in de jaren 1929 e.v. uitgaven zijn gedaan (verantwoord onder „onvoorzien”) ten behoeve van de onderzoekingen voor den aanleg eener waterleiding, een werk dat toch zeker ook geacht kan worden in het belang te zijn van de voorkoming van ziekten in het gewest. Wel zouden deze uitgaven, indien de waterleiding tot stand kwam, worden gerestitueerd, voorloopig drukten zij niettemin op de begrooting.

En nu ten slotte de uitgaven voor *den aanleg van wegen*.

De uitgaven over de door Schr. in beschouwing genomen periode, bedroegen:

1920	f 155.108	1930	f 263.297
1925	„ 131.310	1932	„ 302.343

Van deze totaal-uitgaven bedroegen die, voor den aanleg, de verbetering en het onderhoud der wegen in de districten:

1920	f 9.500	1930	f 42.000
1925	„ —	1932	„ 132.000

waarbij nog moet worden aangeteekend, dat feitelijk het bedrag voor 1930 zou moeten luiden f 72.000, wijl in dat jaar voor den

aanleg van wegen gebruik werd gemaakt van den arbeid van gestraften, waarvan de waarde werd gesteld op f 30.000.

Nu zegt Schr. dat de wegaanleg in de districten den laatsten jaren meer het karakter van werkverschaffing heeft aangenomen dan van een systematische uitvoering als onderdeel van een welvaartsplan, maar deze uitspraak is niet juist. De noodzakelijkheid tot het verschaffen van werk aan werkelozen heeft er toe geleid om den aanleg van reeds lang tevoren in het oog gevatte wegen in versneld tempo te doen uitvoeren; op de keuze der verbindingen, die in het belang der economische ontwikkeling zouden worden tot stand gebracht, heeft de werkverschaffingszorg niet den minsten invloed uitgeoefend.

Wanneer men dan ten slotte nog in aanmerking neemt, dat in de jaren 1929 en 1930 uitgaven van ruim een ton (de juiste gegevens ontbreken mij) zijn gedaan voor den bouw van een veerdienst bij Paramaribo en een ongeveer even groot bedrag voor de moderniseering van den radiodienst, beiden toch onbetwistbaar in het belang van de economische ontwikkeling des lands, dan vermeen ik, dat het volkomen in strijd is met de feiten, indien men uit den gang van zaken concludeert, dat de bezuinigingsactie, noodzakelijk geworden door het oploopen der uitgaven voor pensioenen en voor onderwijs, gepaard aan het wegvallen van belangrijke inkomsten (als o.a. die uit het balata-bedrijf en die uit de inkomstenbelasting, wegens lage prijzen van koffie en suiker, alsmede die uit de invoerrechten, wegens geringeren aanvoer en daling der prijzen voor de naar waarde belaste goederen) takken van dienst heeft getroffen, die de economische ontwikkeling kunnen bevorderen.

Veel onnoodigs is in den loop der jaren afgesneden; op dit gebied moet en kan nog geleidelijk worden voortgegaan. Het oploopen van den rentelast en van den pensioenlast is thans geremd. Het onderwijs, in den vorm waarin het bestaat, voor de maatschappelijke structuur veel te hoog opgevoerd, zal eerst tot dragelijke proporties zijn teruggebracht, indien de leerplicht (die in O.-Indië en op Curaçao niet bestaat) wordt afgeschaft en — behalve door onvermogenen — wordt bijgedragen aan de kosten.

Indien dan daarnaast wordt voortgegaan met het steunen van ernstige ondernemers in het tot ontwikkeling brengen van culturess, mijn- en boschbedrijven, dan is er m.i. geen reden om aan de toekomst te wanhopen. Een nieuwe commissie en een nieuw plan, gelijk de heer van Traa noodig acht, zullen slechts met één vermeerderen het aantal commissies en plannen, dat alreeds even groot is als het aantal rivieren van dit West-Indische gewest.